

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 10373/2022
17.11.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужилаца: АА, ББ, ВВ, ГГ, ДД, ЂЂ, ЕЕ, ЖЖ, ЗЗ, ИИ, ЈЈ, КК, ЛЛ, ЉЉ, ММ, НН, ЊЊ, ОО, ПП, РР, СС, ТТ, ЋЋ, УУ, ФФ, ХХ, ЦЦ, ЧЧ, ЏЏ, ШШ, АА1, ББ1, ВВ1, ГГ1, ДД1, ЂЂ1, ЕЕ1, ЖЖ1, ЗЗ1, ИИ1, сви из ..., , насеље „Црвена звезда“ и European Roma Rights Centre (Европски центар за права Рома), Међународна невладина организација са седиштем у Будимпешти, чији је заједнички пуномоћник Ана Мартиновић, адвокат из ..., против тужених: Јавно предузеће „Електропривреда Србије“ Београд и Оператор дистрибутивног система „ЕПС Дистрибуција“ ДОО Београд, ради утврђења дискриминације и накнаде штете, одлучујући о ревизији тужилаца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 1215/22 од 14.04.2022. године, у седници одржаној дана 17.11.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужилаца: : АА, ББ, ВВ, ГГ, ДД, ЂЂ, ЕЕ, ЖЖ, ЗЗ, ИИ, ЈЈ, КК, ЛЛ, ЉЉ, ММ, НН, ЊЊ, ОО, ПП, РР, СС, ТТ, ЋЋ, УУ, ФФ, ХХ, ЦЦ, ЧЧ, ЏЏ, ШШ, АА1, ББ1, ВВ1, ГГ1, ДД1, ЂЂ1, ЕЕ1, и European Roma Rights Centre (Европски центар за права Рома), Међународна невладина организација са седиштем у Будимпешти, изјављена против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 1215/22 од 14.04.2022. године у ставу првом изреке (којим је потврђена пресуда Вишег суда у Нишу П 56/21 од 26.03.2021. године у ставу првом изреке и у ставовима другом, трећем и четвртном изреке којима је одлучено о тужбеном захтеву у односу на ове тужиоце).

УКИДА СЕ решење садржано у ставу другом изреке пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 1215/22 од 14.04.2022 године и предмет у том делу ВРАЋА том суду на поновно одлучивање о жалби ових тужилаца ЖЖ1, ЗЗ1, ИИ1.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Нишу П 56/21 од 26.03.2021. године, ставом првим изреке, одбијен је тужбени захтев свих тужилаца (изузев ЖЖ1 за коју је у уводу и у ставу првом

изреке другостепене пресуде наведено ЖЖ, 331, ИИ1, којим је тражено да се утврди да су их тужени дискриминисали по основу припадности ромској националној мањини због сиромаштва у погледу права на приступ електричној енергији увођењем неприступачних колективних бројила за потрошњу електричне енергије због којих је дошло до нетранспарентног начина обрачуна потрошње електричне енергије и обрачунавања потрошње по скупљој тарифи, двоструким обрачунавањем потрошње електричне енергије закључењем усменог споразума о начину отплате дуга са нејасним условима, рестрикцијама у испоруци електричне енергије без упозорења и означавањем корисника на рачуну као „Ромско насеље Црвене звезде“. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев којим је тражено да се тужени обавезу да обуставе даље обрачунавање потрошње електричне енергије по колективном бројилу и обезбеде тужиоцима недискриминаторан приступ електричној енергији. Ставом трећим изреке, одбијен је тужбени захтев свих тужилаца – физичких лица (укључујући и ЖЖ1, за коју је у уводу и у ставу првом изреке другостепене пресуде наведено) ЖЖ1, 331, ИИ1, којим је тражено да се тужени обавезу да им на име накнаде нематеријалне штете због повреде угледа и части и узнемиравајућег и понижавајућег поступања услед дуготрајне дискриминације исплате по 800.000,00 динара сваком, од чега због тешког облика непосредне дискриминације 400.000,00 динара и због узнемиравајућег и понижавајућег поступања 400.000,00 динара, све укупно износ од укупно 32.000.000,00 динара. Ставом четвртим изреке, обавезани су сви тужиоци да на име трошкова поступка исплате и то: првотуженом 146.250,00 динара, а друготуженом 331.500,00 динара, са законском затезном каматом од дана извршности пресуде до коначне исплате.

Пресудом Апелационог суда у Нишу Гж 1215/22 од 14.04.2022. године, ставом првим изреке одбијена је као неоснована жалба тужилаца и потврђена првостепена пресуда. Ставом другим изреке, одбачена је жалба тужилаца: ЖЖ1, 331, ИИ1 као недозвољена.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, става првог изреке сви тужиоци су благовремено изјавили ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права, а тужиоци ЖЖ1 (за коју је у уводу и у ставу првом изреке другостепене пресуде наведено ЖЖ), 331 и ИИ1 и против решења садржаног у ставу другом изреке наведене пресуде.

Врховни суд је испитао побијану пресуду у смислу члана 408. у вези члана 420. став 6. Закона о парничном поступку - ЗПП („Службени гласник РС“, бр.72/11 ... 10/23- други закон) и утврдио да ревизија тужилаца: АА, ББ, ВВ, ГГ, ДД, ЂЂ, ЕЕ, ЖЖ, ЗЗ, ИИ, ЈЈ, КК, ЛЛ, ЉЉ, ММ, НН, ЊЊ, ОО, ПП, РР, СС, ТТ, ЋЋ, УУ, ФФ, ХХ, ЦЦ, ЧЧ, ЏЏ, ШШ, АА1, ББ1, ВВ1, ГГ1, ДД1, ЂЂ1, ЕЕ1, и European Roma Rights Centre (Европски центар за права Рома), Међународна невладина организација са седиштем у Будимпешти, изјављена против наведене пресуде у ставу првом изреке (којим је потврђена првостепена пресуда у ставу првом изреке и у ставовима другом, трећем и четвртном изреке којима је одлучено о тужбеном захтеву у односу на ове тужиоце) није основана, а да је ревизија тужилаца: ЖЖ1 (за коју је у уводу и у ставу првом изреке другостепене пресуде наведено

ЖЖ), 331 и ИИ1 изјављена против решења садржаног у ставу другом изреке другостепене пресуде основана.

У поступку доношења побијане пресуде којом је одлучено у односу на тужиоце: АА, ББ, ВВ, ГГ, ДД, ЂЂ, ЕЕ, ЖЖ, ЗЗ, ИИ, ЈЈ, КК, ЛЛ, ЉЉ, ММ, НН, ЊЊ, ОО, ПП, РР, СС, ТТ, ЋЋ, УУ, ФФ, ХХ, ЦЦ, ЧЧ, ЏЏ, ШШ, АА1, ББ1, ВВ1, ГГ1, ДД1, ЂЂ1, ЕЕ1, и European Roma Rights Centre (Европски центар за права Рома), Међународна невладина организација са седиштем у Будимпешти, није учињена битна повреда из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоци – физичка лица: АА, ББ, ВВ, ГГ, ДД, ЂЂ, ЕЕ, ЖЖ, ЗЗ, ИИ, ЈЈ, КК, ЛЛ, ЉЉ, ММ, НН, ЊЊ, ОО, ПП, РР, СС, ТТ, ЋЋ, УУ, ФФ, ХХ, ЦЦ, ЧЧ, ЏЏ, ШШ, АА1, ББ1, ВВ1, ГГ1, ДД1, ЂЂ1, ЕЕ1, су припадници ромске националне мањине. Живе у насељу „Црвена Звезда“ у Нишу, које је настало раних шездесетих година 20. века тако што су стамбене јединице дате становницима на коришћење по основу уговора о коришћењу стана закљученог са Стамбеним предузећем Ниш. Дана 01.12.2011. године, а по усменом договору, у овом насељу су инсталирана два колективна бројила ради евидентирања утрошене електричне енергије за цело насеље од стране ПД за дистрибуцију електричне енергије „Југоисток“. Рачуни за утрошену електричну енергију се испоручују на примаоца „Ромско насеље Црвена Звезда“. По том усменом договору становници насеља је требало да на месечном нивоу уплаћују 100.000,00 динара, што је по домаћинству износило око 1.000,00 динара месечно. Уплате су вршене тако што је један од житеља насеља сакупио новац по домаћинствима и уплаћивао. Поједина домаћинства добијају и индивидуалне рачуне. Након увођења колективних бројила, утврђено је дуговање за утрошену електричну енергију у износу од 9.000.000,00 динара. Због неизмирених обавеза за утрошену струју (по два колективна бројила) у више наврата је долазило до обуставе испоруке електричне енергије, последњи пут у периоду од 22.08.2016. године до 26.12.2016. године (по два колективна бројила). Према мишљењу Поверенице за заштиту равноправности број 07-00-268/2014-02 од 30.09.2014. године, постављањем два електродристрибутивна бројила за већи број домаћинстава припадника ромске националне мањине у насељу „Црвена Звезда“ у Нишу, та група грађана стављена је у лошији положај у односу на остале потрошаче, с обзиром на то да им је струја продавана под знатно лошијим условима (потрошачи ових домаћинстава не знају колики је њихов дуг за струју, немају могућност да сами намире свој дуг, немају увид у своју потрошњу, потрошња им се обрачунава по тарифи за високу потрошњу, не могу да искористе погодности које ЕПС нуди за отплату дуговања струје), те су на тај начин прекршене одредбе Закона о забрани дискриминације.

Према потврди АПР, ПД за дистрибуцију електричне енергије „Југоисток“ ДОО Ниш је престало да постоји (брисано је из регистра привредних субјеката) услед статусне промене припајања Привредном друштву за дистрибуцију електричне енергије „Електродистрибуција Београд“ ДОО, које је 01.07.2015. године регистровало промену назива и пословног имена у Оператор дистрибутивног система ЕСП Дистрибуција ДОО Београд (овде друготужени). У својим страначким исказима тужиоци су се изјашњавали да немају увид у потрошњу и дуг појединачних домаћинстава, да не могу да користе погодности за отплату дуга које имају власници индивидуалних бројила и да су у сталном

стању неизвесности од обуставе електричне енергије и сматрају да су дискриминисани и неоправдано стављени у неповољнији положај у односу на остале кориснике електричне енергије зато што су припадници ромске националне мањине и због сиромаштва. Сви тужиоци, изузев ЖЖ1 (за коју је и у жалби наведено ЖЖ, али не и у ревизији), ЗЗ1 и ИИ1, имају пријављено пребивалиште у насељу „Црвена Звезда“ у Нишу. Према допису друготуженог Оператер дистрибутивног система „ЕПС Дистрибуција“ Ниш - Огранак „Електродистрибуција Ниш“ - Сектор за планирање и инвестиције од 21.02.2018. године у Служби за енергетику не постоје захтеви тужилаца за издавање решења о одобрењу за прикључење њихових објеката на електродистрибутивни систем.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је одбио у целости тужбени захтев тужилаца позивајући се на члан 14. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, члан 21. ставови 1. и 4. Устава РС, чланове 4., 8. 13. и 43. Закона о забрани дискриминације, чланове 140., 142. и 145. Закона о енергетици и чланове 3. и 5. Уредбе о условима испоруке снабдевања електричном енергијом. Оценио је као неоснован истакнути приговор недостатка активне легитимације на страни тужилаца, јер из података Правосудног информационог система, на основу наведених јединствених матичних бројева тужилаца, произлази да сви тужиоци имају пријављено пребивалиште у насељу „Црвена Звезда“ у Нишу, осим тужилаца ЖЖ1, ЗЗ1, ИИ1 из ... . У односу на првотужено Јавно предузеће „Електропривреда Србије“ Београд одбио је тужбени захтев због недостатка пасивне легитимације на страни овог туженог јер није правни следбеник ПД за дистрибуцију електричне енергије „Југоисток“, већ је то друготужени Оператер дистрибутивног система „ЕПС Дистрибуција“ у чију надлежност спада и предузимање радњи означених као дискриминаторне радње (постављање колективних бројила, нетранспарентан обрачун електричне енергије, обрачунавање потрошње по скупљој тарифи, двоструко обрачунавање потрошње, закључење усменог споразума о отплати дуга, рестрикција у испоруци електричне енергије и означавање корисника на рачуну као „ромско насеље Црвена Звезда“). У односу на друготуженог, за кога је нашао да јесте пасивно легитимисан, одбио је тужбени захтев из разлога што је поступак прикључења на дистрибутивни систем прописан на императиван начин који подразумева, између осталог, и подношење захтева за прикључење ради добијања индивидуалног бројила. Како не постоје захтеви тужилаца за издавање решења о одобрењу за прикључење, а при чињеници да је друготужени односно његов правни претходник у насељу поставио колективна бројила на који начин се то насеље снабдева електричном енергијом, радње друготуженог као субјекта који врши делатност у општем интересу, не могу се сматрати дискриминацијом. Оценио је као неоснован приговор застарелости потраживања накнаде штете тужилаца, јер се тужиоци позивају на продужену дискриминацију сходно члану 13. Закона о забрани дискриминације.

Другостепени суд је прихватио овако дате разлоге првостепеног суда, због чега је одлучио као у ставу првом изреке, уз додатну аргументацију да је тужиоцима кроз мере позитивне акције омогућено од стране друготуженог да превазиђу препреке у вези са приступом различитим сегментима друштвеног живота, у конкретном случају приступ електричној енергији преко колективног бројила, постизањем усменог споразума ради отплате дуга и уз накнаду у износу од по 1.000,00 динара по домаћинству и итд., уз уважавање њиховог тешког социјално-економског статуса (непоседовање објекта у

власништву и др.), које можда нису у складу са Законом о енергетици, али свакако нису дискриминаторске радње тужених у односу на тужиоце. Посебно је имао у виду чињеницу да се приликом саслушања тужиоци (изузев ММ) нису изјаснили да индивидуална бројила нису добили због тога што су Роми, већ зато што је њихово насеље нелегално изграђено. То указује да код тужилаца не постоји субјективни осећај да су дискриминисани због неког њиховог личног својства, већ њихове изјаве потврђују да индивидуална бројила нису добили из објективних разлога, тачније разлога прописаних важећим Законом о енергетици. Осим тога, другостепени суд је оценио као неосноване наводе жалбе тужилаца да се електрична енергија која се обрачунава по колективним бројилима (која су постављена у насељу тужилаца) обрачунава по скупљој тарифи (индустријска струја), како је то сматрао из разлога јер је у рачунима за оба колективна бројила јасно назначено да је у питању гарантовано снабдевање које се не обрачунава по цени индустријске струје. Ставом другим изреке, другостепени суд је одбацио жалбу тужилаца: ЖЖ1 (у уводу и у ставу првом изреке другостепене пресуде наведено ЖЖ), ЗЗ1 и ИИ1 као недозвољену.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, правилно су нижестепени судови применили материјално право када су одбили тужбени захтев тужилаца: АА, ББ, ВВ, ГГ, ДД, ЂЂ, ЕЕ, ЖЖ, ЗЗ, ИИ, ЈЈ, КК, ЛЛ, ЉЉ, ММ, НН, ЊЊ, ОО, ПП, РР, СС, ТТ, ЋЋ, УУ, ФФ, ХХ, ЦЦ, ЧЧ, ЏЏ, ШШ, АА1, ББ1, ВВ1, ГГ1, ДД1, ЂЂ1, ЕЕ1, и European Roma Rights Centre (Европски центар за права Рома), Међународна невладина организација са седиштем у Будимпешти, за утврђење дискриминације, као и захтеве ових тужилаца – физичких лица за чинидбу и накнаду нематеријалне штете, дајући за своје одлуке правилне разлоге, осим у погледу оцене приговора недостатка пасивне легитимације на страни првотуженог правног лица, што не утиче на другачије пресуђење ове правне ствари у односу на ове тужиоце.

Тужиоци су навели укупно седам радњи продужене дискриминације према њима (од 2011. до 2018.године) као припадника Ромске националне мањине у погледу њиховог права на приступ електричној енергији у месту свог пребивалишта (Ниш, насеље „Црвена звезда“): 1. постављање 2011.године два колективних бројила у насељу у којем живе од стране ПД за дистрибуцију електричне енергије „Југоисток“, на основу усменог споразума, преко којих се снабдевају електричном енергијом; 2. немогућност приступа колективним бројилима (ради провере потрошње); 3. нетранспарентан начин обрачуна потрошње електричне енергије по коме се не зна која породица је и у којој мери допринела потрошњи; 4. обрачун утрошене електричне енергије по вишој цени као последица збирног обрачуна; 5. изненадна и вишемесечна искључења електричне енергије, односно обуставе испоруке; 6. закључењем усменог споразума са тужиоцима (2016) којим се на нејасан начин регулише систем отплате дуга и 7. адресирање рачуна за утрошену електричну енергију на „Ромско насеље Црвена Звезда“.

У предметном периоду од 2011. до 2018.године (када је поднета тужба) приступ грађана електричној енергији у Републици Србији (снабдевање и дистрибуција електричне енергије) били су регулисани Законом о енергетици ("Службени гласник РС", бр. 57/11, са изменама и допунама), Уредбом о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом („Службени гласник РС“, бр.63/13, са применом од 27.07.2013. године) и

Законом о енергетици („Службени гласник РС“, бр.145/14 од 29.12.2014. године), док је обрачун потрошње вршен по Тарифном систему за обрачун електричне енергије за тарифне купце („Службени гласник РС“, бр.1/07, 31/07, 50/07, 81/07, 21/08 и 109/09).

Забрана опште дискриминације у остваривању сваког права које предвиђа закон, прописана је Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода (члан 1. Протокола 12. уз наведену конвенцију) у члану 14. став 1. тако што ће се свако право које закон предвиђа остварити без дискриминације по било ком основу по раси, боји коже, вероисповести и политичком и другом уверењу, националном или друштвеном пореклу, повезаности са националним мањинама, имовини, рођењу или другом статусу, а у ставу 2. да јавне власти неће ни према коме вршити дискриминацију по основима који су поменути у ставу 1.

Устав Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 98/06), у члану 21. став 3. забрањује сваку дискриминацију, непосредну или посредну, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета, при чему се не сматрају дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима. У члану 76. став 2. Устав РС посебно забрањује дискриминацију због припадности националној мањини.

Закон о забрани дискриминације („Службени гласник РС“, бр. 22/09) дефинише у члану 2. дискриминацију и дискриминаторско поступање као свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства) у односу на лица или групе, као и чланове њихових породица или њима блиска лица на отворени или прикривен начин, а који се заснивају на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном или породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним или другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима. Сви су једнаки и уживају једнак положај и једнаку правну заштиту без обзира на лична својства и свако је дужан да поштује начело једнакости, односно забрану дискриминације (члан 4.). Непосредна дискриминација постоји ако се лице или група лица, због његовог односно њиховог личног својства у истој или сличној ситуацији, било којим актом, радњом или пропуштањем, стављају или су стављени у неповољнији положај, или би могли бити стављени у неповољнији положај (члан 6.). Повреда начела једнаких права и обавеза постоји ако се лицу или групи лица, због њиховог односа, односно њиховог личног својства, ускраћују права и слободе или намећу обавезе које су у истој или сличној ситуацији ускраћују или намећу другом лицу или групи лица (члан 8.). Као тежак облик дискриминације закон у члану 13. прописује дискриминацију лица по основу два или више личних својстава (тачка 5.), дискриминацију која је извршена више пута (поновљена дискриминација) или која се чини у дужем временском периоду (продужена

дискриминација) према истом лицу или групи лица (тачка 6.) и дискриминацију која доводи до тешких последица дискриминисаног лица, других лица или имовине (тачка 7.). У члану 17. Закон је као вид дискриминације посебно издвојио дискриминацију у пружању јавних услуга која постоји ако правно или физичко лице у оквиру својих делатности, односно занимања, на основу личног својства лица или групе лица, одбије пружање услуга, јер за пружање услуге тражи испуњење услова који се не траже од других лица или групе лица, односно ако пружање услуга неоправдано омогуће другом лицу или групи лица.

Закон о енергетици ("Службени гласник РС", бр. 57/11, са изменама и допунама), важећи у време постављања колективних бројила у насељу тужилаца, у члану 2. дефинисао је дистрибуцију електричне енергије као преношење електричне енергије преко дистрибутивног система ради испоруке електричне енергије крајњим купцима, што не обухвата снабдевање електричном енергијом (тачка 11.); јавног снабдевача као енергетског субјекта који обавља енергетску делатност јавног снабдевања (тачка 24.); јавно снабдевање као продају електричне енергије домаћинствима и малим купцима по регулисаним ценама (тачка 25.); крајњег купца као правно или физичко лице или предузетника који купује електричну енергију за своје потребе (тачка 28.), а оператора дистрибутивног система електричне енергије као енергетског субјекта који обавља делатност дистрибуције електричне енергије и управљања дистрибутивним системом електричне енергије (тачка 37). Оператор дистрибутивног система електричне енергије одговоран је за: недискриминаторски и економичан приступ дистрибутивном систему (члан 76. став 1. тачка 3.), при чему је дужан да не прави дискриминацију између корисника или група корисника дистрибутивног система (члан 77. став 1. тачка 11.) и да корисницима дистрибутивног система пружа информације за ефикасан приступ систему на принципима транспарентности и недискриминације (тачка 12.). Објекат купца прикључује се на преносни, транспортни или дистрибутивни систем на основу одобрења надлежног оператора система у складу са овим законом и прописима донетим у складу са овим законом. Одобрење за прикључење објекта издаје се решењем у управном поступку на захтев правног или физичког лица чији се објекат прикључује (члан 130.).

Закон о енергетици („Службени гласник РС“, бр.145/14 од 29.12.2014. године), важећи у време подношења тужбе, за разлику од претходног закона, у члану 2. је увео у правни систем тзв. „гарантовано снабдевање“ као јавну услугу којом се осигурава право домаћинстава и малих купаца на снабдевање електричном енергијом прописаних карактеристика на територији Републике Србије по разумним, јасно упоредивом, транспарентним и недискриминаторним ценама (тачка 11.). Прикључење објекта купца на дистрибутивни систем регулисано је на исти начин као и претходним законом, на основу одобрења оператора дистрибутивног система (члан 140. став 1.), које одобрење се издаје решењем у управном поступку на захтев правног или физичког лица чији се објекат прикључује (члан 142. став 1.), уз дужност оператора дистрибутивног система да прикључи објекат купца на дистрибутивни систем у року од осам дана од дана испуњења одређених услова (члан 145.). С друге стране, овај закон је прописао дужност снабдевача да поступа према крајњим купцима на недискриминаторан начин; објави опште услове понуде за закључење уговора, односно да купца обавести на пригодан начин о понуђеним условима (члан 195. став 1. тачка 1.), са тим да се та обавеза односи за случај закључења

уговора преко посредника, као и да обезбеди да та понуда садржи све оно што је прописано тачкама 1. до 6. става 2. овог члана, да у рачуну за продату електричну енергију посебно искаже трошкове приступа систему по регулисаним тарифама, накнаде прописане законом, порезе и остале обавезе или информације у складу са овим Законом (тачка 9. става 2.), да обавештава купца о потрошњи електричне енергије и трошковима, како би се купцу омогућило да управља потрошњом (тачка 14.). Пре обуставе испоруке електричне енергије, осим у случају из члана 201. тачке 2., 3., 4., 6., 8. и 9. овог члана купцу мора бити достављена опомена у којој је одређен рок за отклањање учињене неправилности и недостатака који не може бити краћи од 3 дана од дана достављања опомене (члан 201. став 7.). Снабдевач је дужан да пре подношења захтева оператору преносног, односно дистрибутивног система за обуставу испоруке из члана 201. став 1. тачка 4. овог Закона, крајњег купца претходно у писменој форми упозори да ће му бити извршена обустава испоруке електричне енергије, ако у року који не може бити краћи од 15 дана нити дужи од 30 дана од дана достављања упозорења, не измири доспеле обавезе, односно не потигне споразум о извршењу обавеза (члан 202. став 1.), а уколико купац не измири обавезу у остављеном року, овлашћено лице снабдевача подноси захтев за обуставу испоруке електричне енергије оператору система на који је прикључен објекат купца и о томе писменим путем обавештава купца (став 2.).

Уредбом о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом („Службени гласник РС“, бр.63/13, са применом од 27.07.2013. године), важећом у време подношења тужбе, прописана је дужност оператора преносног односно дистрибутивног система да кориснику система омогући испоруку, односно преузимање електричне енергије, под условима утврђеним Законом о енергетици, овом Уредбом, Правилима о раду преносног, односно дистрибутивног система и Правилима којима се регулише квалитет испоруке електричне енергије (члан 2. став 1.). Одобрење за прикључење објекта на преносни односно дистрибутивни систем издаје се решењем у управном поступку на захтев власника или корисника јавне својине чији се објекат прикључује (члан 3. став 1.), а уз захтев за издавање одобрења за прикључење објекта прилаже се доказ о праву својине на објекту или праву коришћења објекта (члан 5. тачка 1.) и грађевинска дозвола за објекат који се први пут прикључује (члан 5. тачка 2.). Објектом привременог карактера сматра се објекат у складу са прописима којима се уређује изградња објеката (члан 22. тачка 1.). Обрачунски период за обрачун испоручене електричне енергије од стране јавног снабдевача за обрачун услуге приступа систему утврђује се у складу са методологијом којом се одређује цена електричне енергије за јавно снабдевање односно приступ систему (члан 64.). Уредба прописује садржину рачуна који снабдевач, односно јавни снабдевач доставља крајњем купцу (у члану 65. став 1. тачка 8.), садржину уговора о продаји електричне енергије (у члану 66. став 1.) и престанак и измену уговора (у члану 67. став 1. тачке 1.-7.).

Имајући у виду цитиране одредбе Закона о енергетици из 2011.године и 2014.године, по оцени Врховног суда, а супротно датим разлозима нижестепених судова, првотужено правно лице Јавно предузеће „Електропривреда Србије“ Београд (чији је оснивач Република Србија) је пасивно легитимисано у овој правној ствари. Његова пасивна легитимација произилази из чињенице да је на основу Одлуке привременог управног одбора о оснивању јавних предузећа за дистрибуцију електричне енергије бр.

42/3-5 од 20.12.1991. године својевремено основао Привредно друштво за дистрибуцију електричне енергије „Електродистрибуција-Београд”, д.о.о. Београд, као зависно привредно друштво у односу на оснивача, које је од 23.11.2005.године променило правну форму тако што је пословало као јавно предузеће, да би 01.07.2015. године регистровало промену назива и пословног имена у Оператор дистрибутивног система ЕСП Дистрибуција ДОО Београд (овде друготужени). Поред тога, пасивна легитимација првотуженог прозилази и из чињенице да ово правно лице, између осталог, према наведеним законским прописима врши поједине радње које су тужбом означене као радње дискриминације: јавна услуга снабдевања крајњих купаца електричном енергијом, обавештавање крајњих купаца на пригодан начин о понуђеним условима за закључење уговора, закључује уговоре о испоруци електричне енергије, испоставља рачуне за продату електричну енергију у коме посебно исказује трошкове приступа систему по регулисаним тарифама, накнаде прописане законом, порезе и остале обавезе или информације у складу са овим Законом, обавештава купца о потрошњи електричне енергије и трошковима, како би му се омогућило да управља потрошњом, доставља опомену купцу пре обуставе испоруке електричне енергије, обраћа се оператору преносног, односно дистрибутивног система захтевом за обуставу испоруке и о томе обавештава купца, пошто претходно крајњег купца у писменој форми упозори да ће му бити извршена обустава испоруке електричне енергије, ако у року који не може бити краћи од 15 дана нити дужи од 30 дана од дана достављања упозорења, не измири доспеле обавезе, односно не постигне споразум о извршењу обавезе, а да су тужбом као радње дискриминације наведене и неке од радњи из надлежности овог правног лица.

Из цитираних одредаба Закона о забрани дискриминације произлази да је најбитнија карактеристика дискриминације - прављење разлике између лица које тврди да је дискриминисано и других лица у истој или упоредивој ситуацији, које при том мора бити неоправдано и мора бити везано за неко лично својство дискриминисаног лица. Уколико неоправдано неједнак третман нема за основ лично својство онда може бити реч о неком другом забрањеном противправном понашању, али не и о дискриминацији. Како је то у конкретном случају изостало, то и по оцени Врховног суда у конкретном случају није повређено начело једнаких права и обавеза и није извршена дискриминација тужилаца по личном или било ком другом својству у погледу права на приступ електричној енергији по недискриминаторним ценама и других радњи које су у тужби означене као радње дискриминације (а које су у функцији остварења права на приступ електричној енергији), а нижестепени судови су у овом делу за своју одлуку дали аргуменатацију коју у свему као правилну прихвата и овај суд.

Супротно наводима ревизије, у радњама првотуженог као снабдевача у смислу позитивних законских прописа који насељу тужилаца испоставља рачуне и обавештава дистрибутера – овде друготуженог о томе да постоји дуг и даје налог за искључење није било дискриминације ових тужилаца у предметном периоду, јер је то његова законска обавеза, а означавање примаоца рачуна односно потрошача електричне енергије као „ромско насеље Црвена звезда“ не представља акт дискриминације тужилаца јер је очигледно реч о називу насеља у којем су 2011.године постављена два колективна бројила како би се тужиоцима омогућио приступ електричној енергији, а које је као такво евидентирано код првотуженог и општепознато, при чему се тужиоци изјашњавају као

припадници ромске националне мањине. С друге стране, ни у радњама друготуженог, као правног следбеника ПД за дистрибуцију електричне енергије „Југоисток“ ДОО Ниш, са којим су тужиоци постигли усмени споразум о испоруци електричне енергије и висини своје обавезе за електричну енергију која ће им се убудуће испоручивати, које је 01.12.2011.године поставило колективна бројила у насељу у којем већина тужилаца живи није било дискриминације у утуженом периоду. Постављање колективних бројила је, и по оцени Врховног суда, било начин превазилажења тога што тужиоци нису подносили писмене захтеве за прикључење објеката у којима живе на дистрибутивни систем сходно законским прописима, као вид тзв. „позитивне дискриминације“ како би им се тако омогућио приступ електричној енергији, у циљу побољшања квалитета њиховог живота, највише због тога што су били свесни да њихови објекти не испуњавају техничке услове за то, при чему су поједини од тужилаца имали ту техничку могућност (њихови станови поседују индивидуална бројила) али се због неизмирених дуговања својих правних претходника нису обратили туженима са таквим захтевима. При томе, уговорена цена од 1.000,00 динара по домаћинству (око 10,00 ЕУР по средњем курсу НБС на дан 01.12.2011.године), која је договорена у време постављања колективних бројила у насељу тужилаца је била и остала нетржишна, јер није зависила од потрошње електричне енергије, па се не примењује обрачун по Тарифном систему за обрачун електричне енергије за тарифне купце („Службени гласник РС“, бр.1/07, 31/07, 50/07, 81/07, 21/08 и 109/09) и као таква није мењана од постизања споразума до утужења. Зато у том контексту, није од значаја немогућност приступа тужилаца колективним бројилима (одлука Европског суда за људска права С-83/14 од 16.07.2015. године, *Chez Razpredelenie Bulgaria AD*). Осим тога, тужиоци су имали могућност да у смислу одредбе члана 67. став 1. тачка 2 Уредбе о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом („Службени гласник РС“, бр.63/13) траже закључење новог уговора између снабдевача и њих којим се мењају услови или цена снабдевања, што они нису учинили.

Врховни суд је имао у виду и то да је након ступања на снагу новог Закона о енергетици првотужени дужан да пружи услугу гарантованог снабдевања електричном енергијом крајњим купцима као јавну услугу коју врши у општем интересу по разумним, јасно упоредивим, транспарентним и недискриминаторним ценама. Међутим, и грантовано снабдевање је условљено испуњењем одређених техничких услова за прикључење индивидуалних објеката на електродистрибутивни систем, а у конкретном случају тужиоци су ти који такав захтев нису поднели туженима.

Из напред наведених разлога, применом члана 414. став 1. Закона парничном поступку одлучено је као у ставу првом изреке.

Мађутим, основано се ревизијом тужилаца ЖЖ1, 331 и ИИ1 побија решење садржано у ставу другом изреке побијане пресуде (којим је одбачена као недозвољена њихова жалба изјављена против првостепене пресуде) због тога што је другостепен суд доношењем истог учинио битну повреду одредаба парничног поступка из члана 374. Став 1 у вези чланова 378 став 1 и 389. став 1. Закона о парничном поступку (ЗПП), која је била од утицаја на доношење незаконите и неправилне одлуке.

Првостепеном пресудом, ставовима другим и трећим изреке одбијени су, између осталог, тужбени захтеви и ових тужилаца за чинидбу и накнаду штете, са образложењем да је у односу на њих основан приговор недостатка активне легитимације јер нису пријављени на адреси насеља у којем су 2011.године постављена колективна бројила за струју.

Решењем садржаним у ставу другом изреке овде побијане другостепене пресуде одбачена је као недозвољена жалба ових тужилаца изјављена против првостепене пресуде, са образложењем да је (претходно донетом) пресудом првостепеног суда у овој правној ствари П 1/18 од 10.02.2020.године, ставом другим изреке, одбијен тужбени захтев у односу на ове тужиоце, и да је у том делу она постала правноснажна, сходно члану 389. став 1. ЗПП.

Према члану 378. став 1.ЗПП првостепени суд ће неблаговремену, непотпуну (члан 371. став 1) или недозвољену жалбу да одбаци решењем, без одлагања. Жалба је недозвољена ако је жалбу изјавило лице које није овлашћено за изјављивање жалбе, ако је жалбу изјавило лице које се одрекло или је повукло жалбу или ако лице које је изјавило жалбу нема правни интерес за изјављивање жалбе (став 3.). Према члану 389. став 1. овог закона неблаговремену, непотпуну или недозвољену жалбу одбациће другостепени суд решењем, ако то није учинио првостепени суд, без одлагања (члан 378.)

Према стању у списима након што је пресудом Вишег суда у Нишу П 1/18 од 10.02.2020.године, став други изреке, одбијен тужбени захтев тужилаца ЖЖ1, ЗЗ1 и ИИ1 према овде туженима за утврђење дискриминације у погледу права на приступ електричној енергији увођењем колективних бројила за потрошњу електричне енергије у насељу Црвена звезда, ови тужиоци нису изјавили жалбу на став други изреке наведене пресуде (тако да је она у том делу постала правноснажана истеком рока за изјављивање жалбе), већ су тражили доношење допунске пресуде јер није одлучено у целини о њиховом тужбеном захтеву за утврђење дискриминације по другим основима, односно другим означеним радњама дискриминације. Првостепени суд је решењем П 1/18 од 24.09.2020.године одбио као неоснован њихов предлог за доношење допунске пресуде. Решењем Апелационог суда у Нишу Гж 289/21 од 03.02.2021.године, између осталог, укинута је и решење првостепеног суда којим је одбијен предлог тужилаца за доношење допунске пресуде (у погледу утврђења дискриминације извршене и осталим радњама наведеним у тужбеном захтеву) и у тим деловим предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење. У поновном суђењу првостепени суд је донео пресуду П 56/21 од 26.03.2021. године којом није одлучио о тужбеном захтеву тужилаца ЖЖ1, ЗЗ1, ИИ1 за утврђење да су их тужени дискриминисали поред радње дискриминације (у односу на коју је правноснажно пресуђено првостепеном пресудом П 1/18 од 10.02.2020.године, став други изреке) и радњама: нетранспарентни начина обрачуна потрошње електричне енергије и обрачунавања потрошње по скупљој тарифи, двоструко обрачунавање потрошње електричне енергије закључењем усменог споразума о начину отплате дуга са нејасним условима, рестрикцијама у испоруци електричне енергије без упозорења и означавањем корисника на рачуну као „Ромско насеље Црвене звезде“.

Како је другостепени суд приликом одлучивања о жалби тужилаца на побијану првостепену пресуду П 56/21 од 26.03.2021. године занемарио чињеницу ЖЖ1, ЗЗ1, ИИ1, да је том пресудом, ставовима другим и трећим изреке, одлучено и о тужбеним захтевима ових тужилаца за чинидбу и накнаду штете, а да је претходно донетом пресудом првостепеног суда П 1/18 од 10.02.2020.године, став други изреке, правноснажно одлучено само о делу тужбеног захтева ових тужилаца за утврђење дискриминације, док о преосталом делу тог тужбеног захтева није одлучено, то је другостепена пресуда у ставу другом изреке морала бити укинута.

У поновном поступку, другостепени суд ће мериторно одлучити о основаности жалбе тужилаца ЖЖ1, ЗЗ1, ИИ1, изјављеној против првостепене пресуде П 56/21 од 26.03.2021. године и донети нову и закониту одлуку.

Из наведених разлога, на основу члана 416. став 2. у вези члана 420. ставови 3. и 6. ЗПП, Врховни суд је одлучио као у ставу другом изреке.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац, с.р.**

**За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић**